

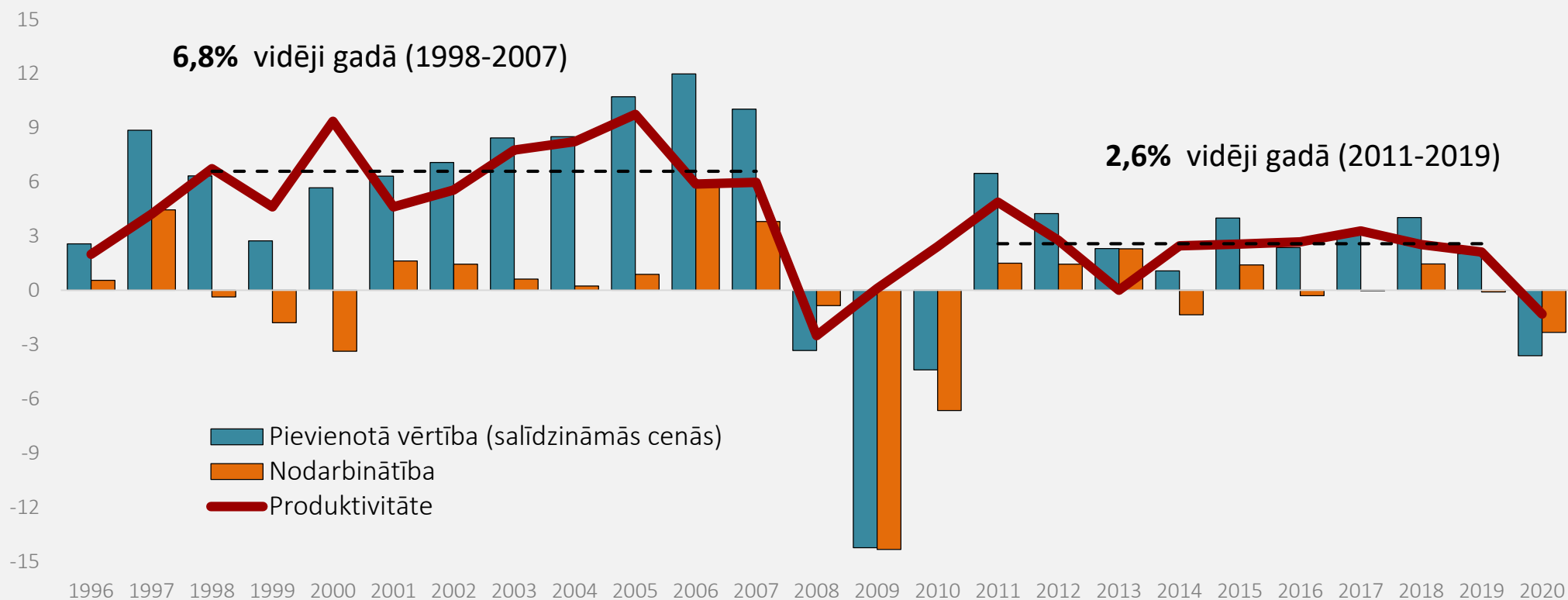
Latvijas produktivitātes attīstības tendences, izaicinājumi un iespējas

Oļegs Barānovs, Jānis Salmiņš, Irina Skribāne

2021.gada 4.marts

PRODUKTIVITĀTES PIEAUGUMA TEMPIEM PĒC GLOBĀLĀS FINANŠU KRĪZES IR TENDENCE SARUKT

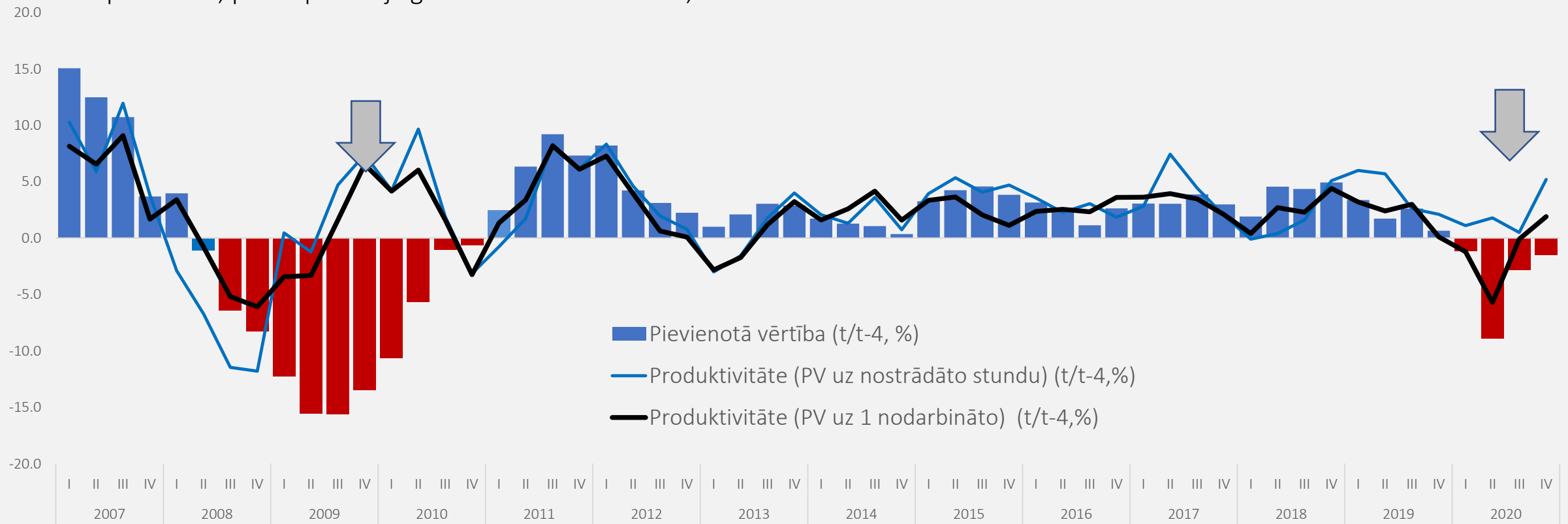
Latvijas pievienotās vērtības, nodarbinātības un produktivitātes pieauguma tempi
(% pret iepriekšējo gadu)

Avots: EUROSTAT, autoru aprēķins

COVID-19 PANDĒMIJAS IETEKME UZ PRODUKTIVITĀTI IR NESKAIDRA

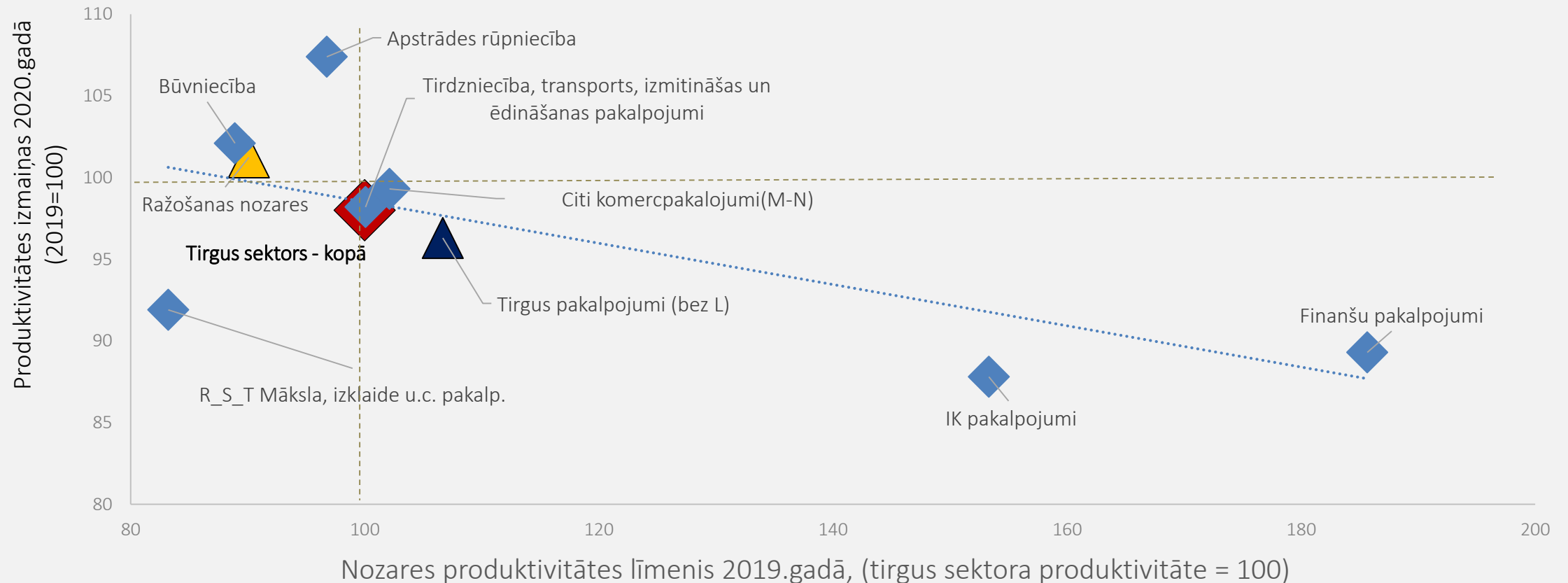
Pievienotās vērtības, nodarbināto skaita un nostrādāto stundu dinamika
procentos, pret iepriekšējā gada atbilstošo ceturksni, neizlīdzināti dati

Avots: CSP, autoru aprēķini

TIRGUS SEKTORA NOZARĒS AR RELATĪVI AUGSTĀKU PRODUKTIVITĀTES LĪMENI NAV VĒROJAMA LIELĀKA NOTURĪBA PRET COVID-19 PANDĒMIJAS ŠOKU KĀ CITĀS NOZARĒS

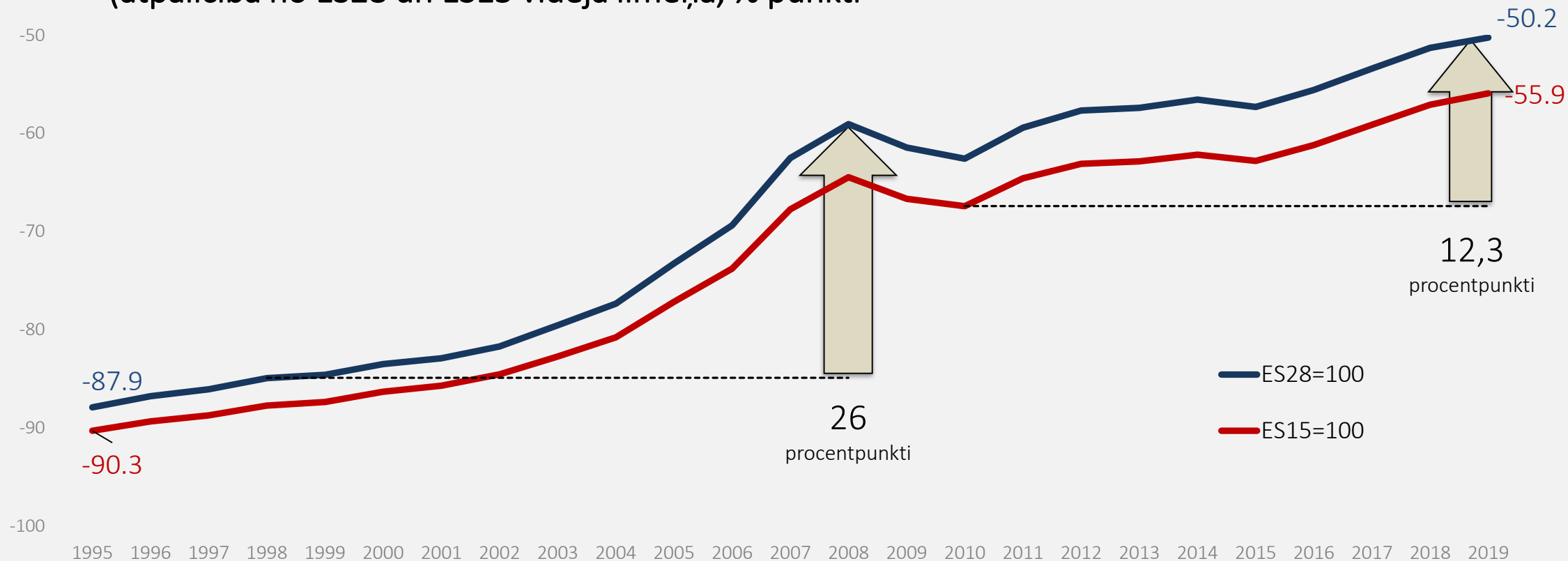
Covid-19 pandēmijas ietekme uz produktivitāti pēc nodarbināto skaita tirgus sektora nozarēs procentos, 2019=100

Avots: Autoru aprēķins

JOPROJĀM SAGLABĀJAS BŪTISKA LATVIJAS PRODUKTIVITĀTES LĪMEŅA ATPALICĪBA

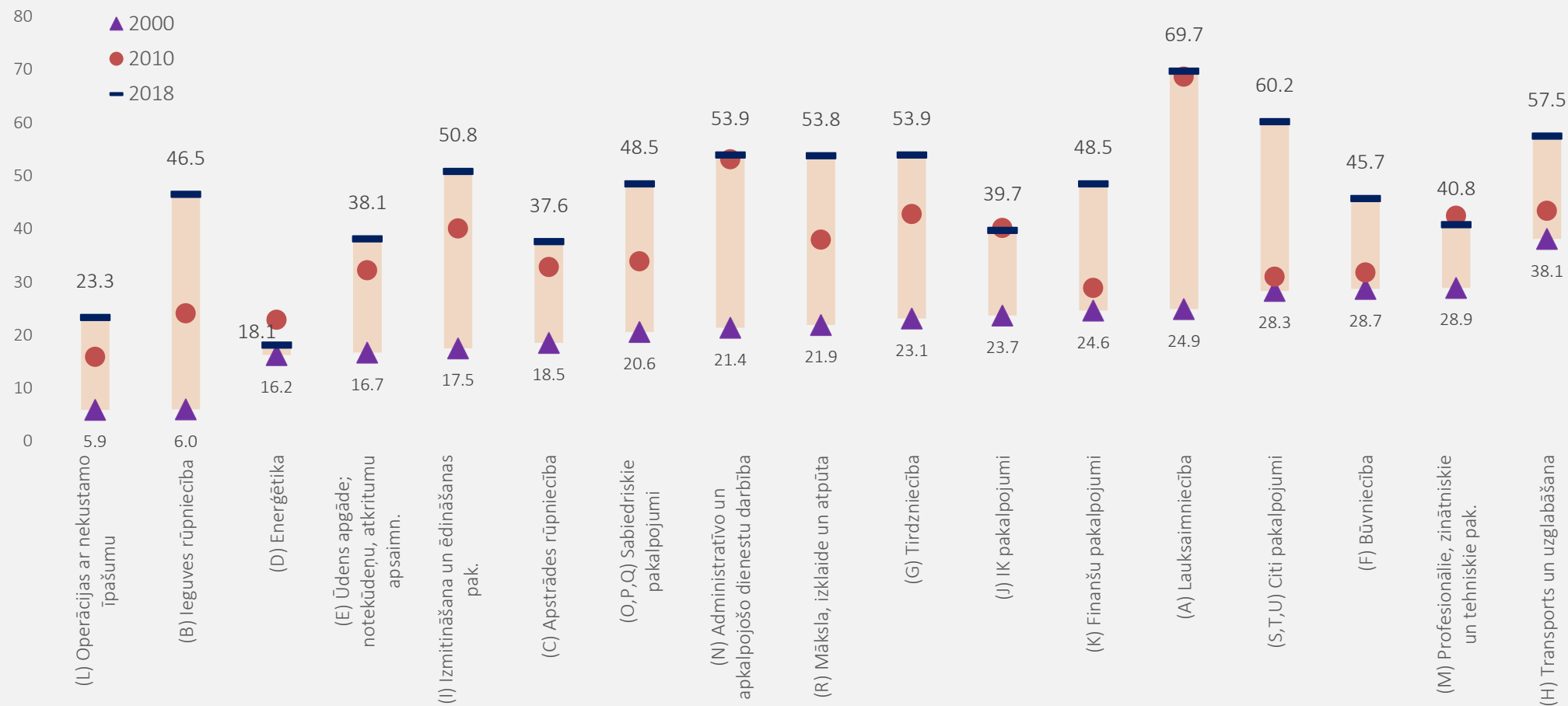
Latvijas produktivitātes plaisa
(atpalcība no ES28 un ES15 vidējā līmeņa, % punkti)

Avots: EUROSTAT, autoru aprēķins

VAIRĀKAS NOZARĒS KONVERĢENCES TEMPI IR BREMZĒJUŠIES

Latvijas nozaru produktivitāte pret ES vidējo līmeni
(ES28 =100)

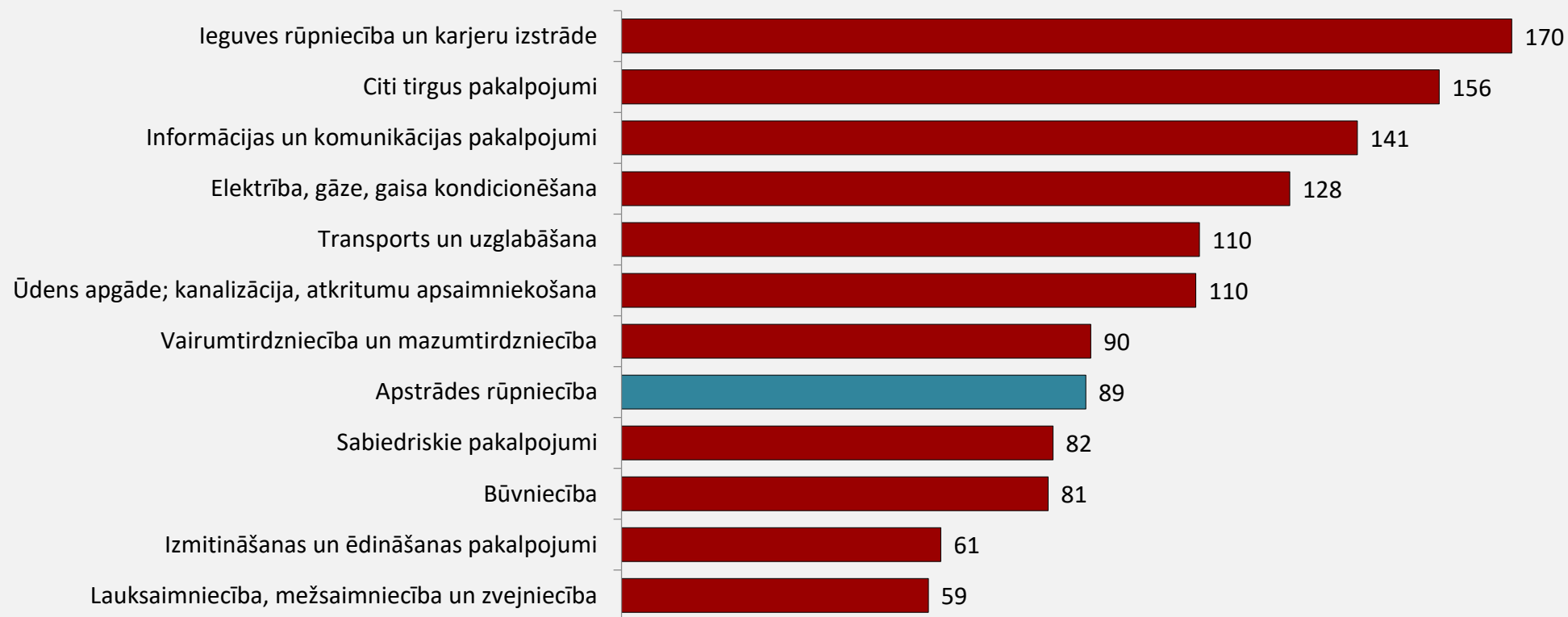

Avots: EUROSTAT, autoru aprēķins

PRODUKTIVITĀTES LĪMENIS APSTRĀDES RŪPNIECĪBĀ IR ZEMĀKS NEKĀ VIDĒJI TAUTSAIMNIECĪBĀ

Latvijas nozaru produktivitāte

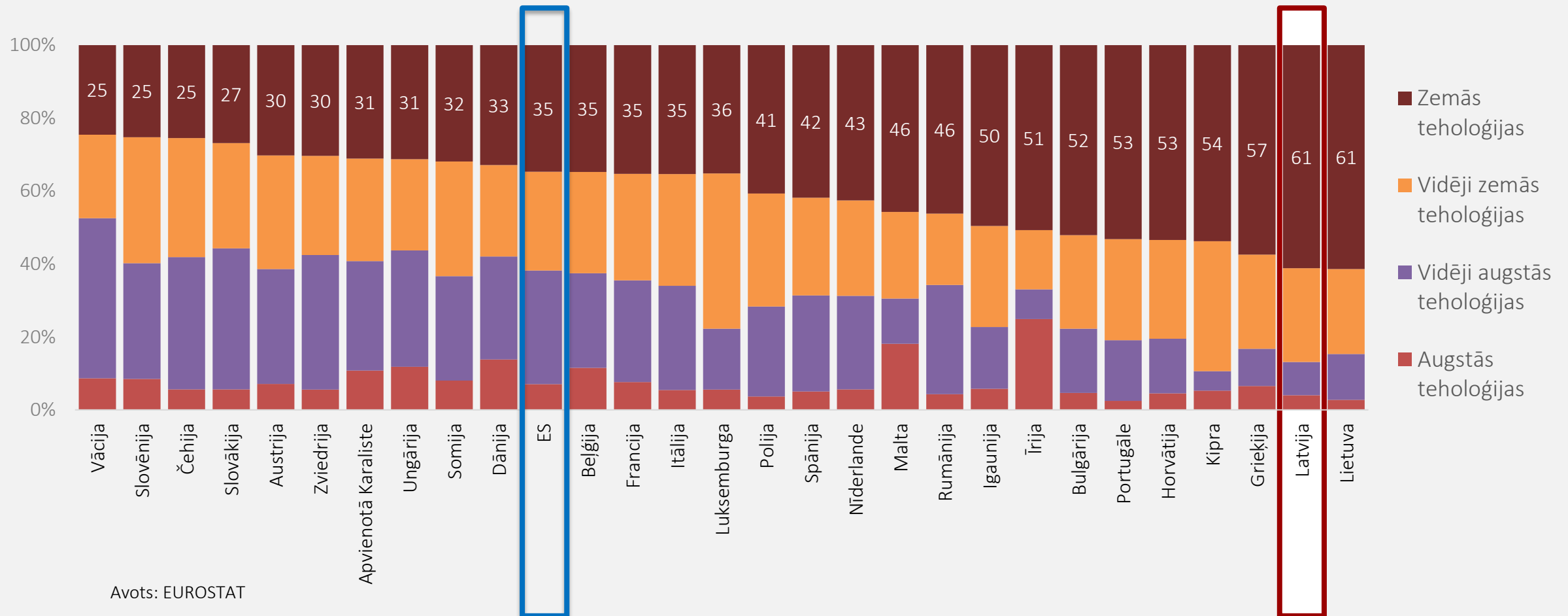
(2019.gadā, vidēji tautsaimniecībā=100)

Avots: EUROSTAT, autoru aprēķins

LATVIJAS APSTRĀDES RŪPNIECĪBAS STRUKTŪRĀ IZTEIKTI DOMINĒ ZEMO TEHNOLOĢIJU NOZARES

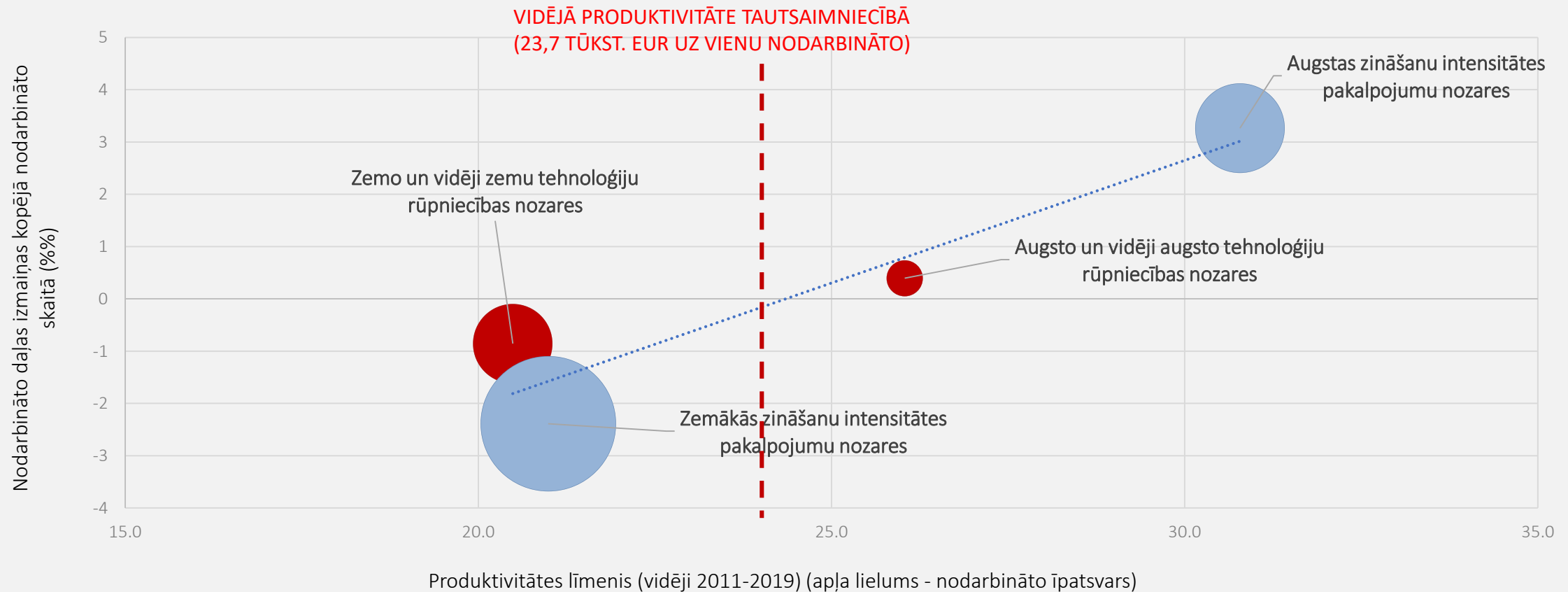
Apstrādes rūpniecības struktūra pēc tehnoloģiskās intensitātes
(2019. gads, pēc nodarbināto skaita)

Avots: EUROSTAT

DARBA RESURSU PĀRDALE PAR LABU PRODUKTĪVAJĀM NOZARĒM IR NEPIETIEKAMA, LAI BŪTISKI IETEKMĒTU TAUTSAIMNIECĪBAS KOPĒJĀ PRODUKTĪVĪTES LĪMEŅA STRAUJĀKU KĀPUMU

Izmaiņas nodarbināto struktūrā nozarēs ar dažādu produktivitātes līmeni
(2011.-2019.)

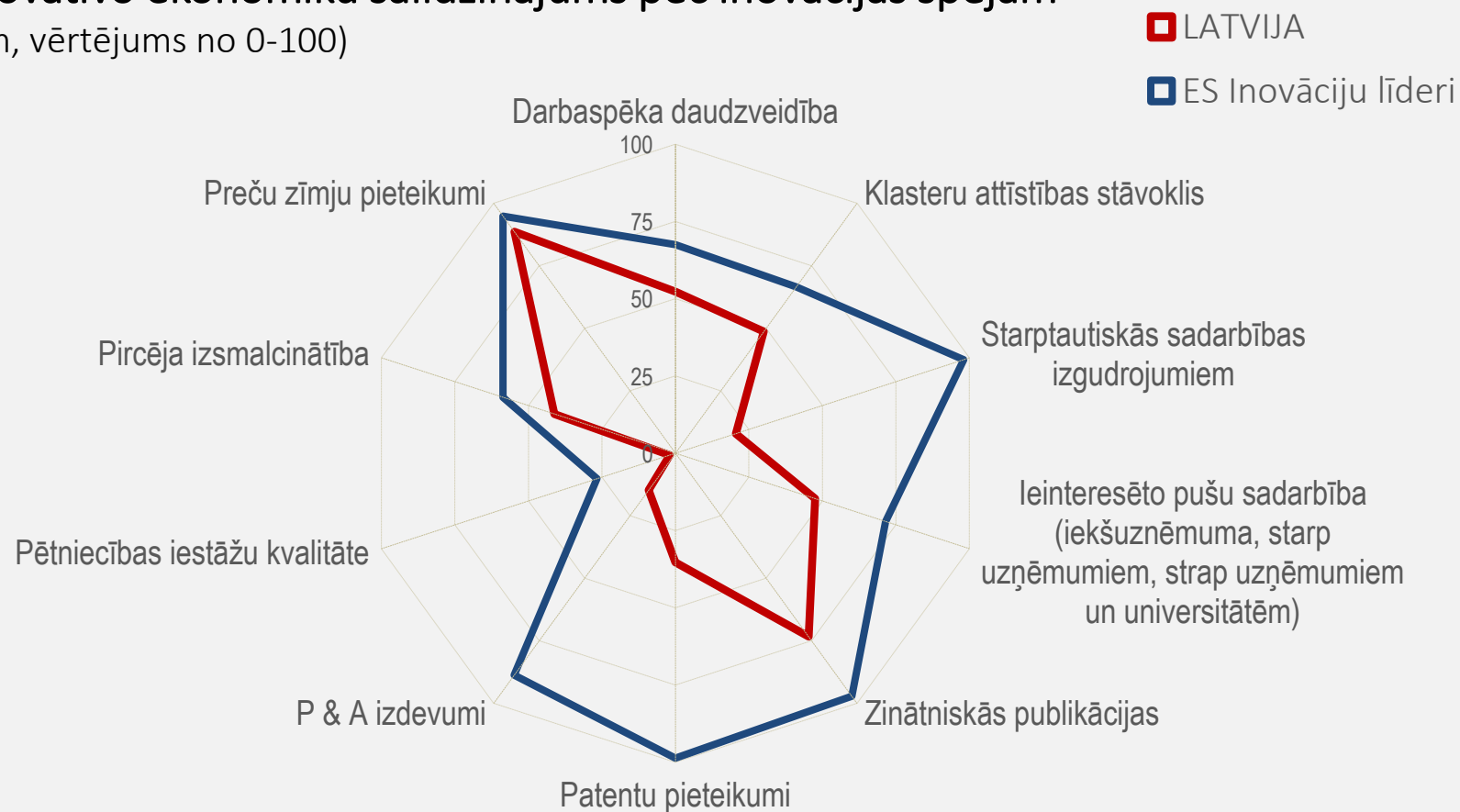

Avots: EUROSTAT, autoru aprēķins

NO ES INOVATĪVAJĀM EKONOMIKĀM LATVIJA VISVAIRĀK ATPALIEK PĒTNIECISKO IESTĀŽU KVALITĀTĒ, IZDEVUMOS P&A, STARPTAUTISKAJOS IZGUDROJUMOS, PATENTU PIETEIKUMOS

Latvijas un ES inovatīvo ekonomiku salīdzinājums pēc inovācijas spējām

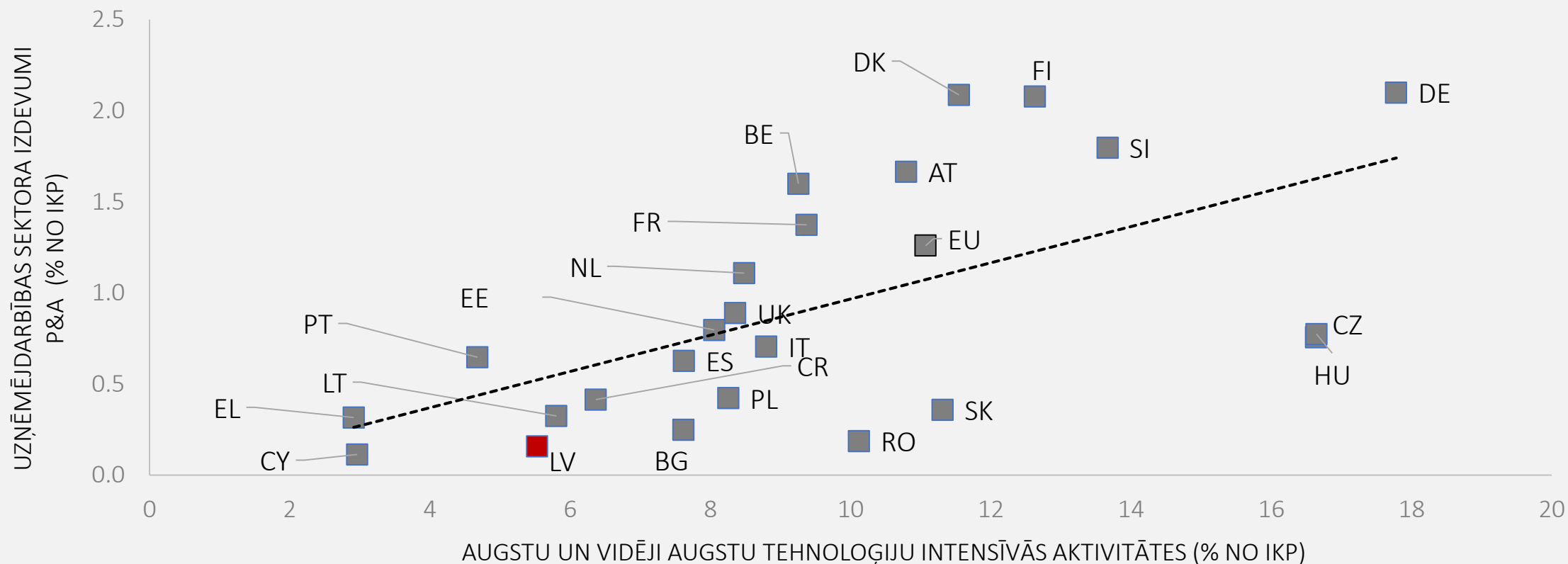
(distance līdz līderim, vērtējums no 0-100)

Avots: autoru aprēķins, balstoties uz Globālās konkurētspējas indeksa 2019 datiem

P&A INTENSĪVO NOZARU ĪPATSVARS LATVIJĀ IR SALĪDZINOŠI NELIELS

P&A ieguldījumi un P&A intensīvās nozares tautsaimniecības struktūra
(2019.gads, procentos)

Avots: EUROSTAT, autoru aprēķins

PROGNOŽU SCENĀRIJU PAMATPIEŅĒMUMI

ĀRĒJĀ VIDE

TRENDA SCENĀRIJS
produktivitāte aug atbilstoši iepriekšējam trendam

PAĀTRINĀJUMA SCENĀRIJS
ieguldījumi un valsts atbalsts sekmē pāreju uz augstāku produktivitātes līmeni

Covid-19 izplatība saglabājas viļņveidīga līdz efektīvas vakcīnas izstrādei. Situācija normalizējas 2021.g. nogalē.

Covid-19 izplatība saglabājas viļņveidīga līdz efektīvas vakcīnas izstrādei. Situācija normalizējas 2021.g. nogalē.

COVID-19 IETEKME

Smagāk skartās nozares atkopjas lēni. Pirmskrīzes apjomu sasniegšana var prasīt vairākus gadus. Ekonomikas transformācijas process ir lēns

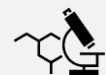
Uzņēmumi meklē risinājumus pārorientēt darbību no vissmagāk skartām jomām uz jaunām uzņēmējdarbības nišām.
Tirdzniecībā attīstās e-komercijas prakse. Saglabājas elastīgas darba formas

INVESTĪCIJAS, TEHNOLOĢIJAS

Investīcijas esošo biznesa modeļu saglabāšanā

Pieejamo finanšu līdzekļu ieguldījumi produktivitātes plaisas mazināšanā ar tehnoloģiski attīstītajām valstīm. Ieguldījumi ne tikai tehnoloģiskās novitātes, bet arī ražošanas procesu vadības pilnveidošanā

INOVĀCIJA, PĒTNIECĪBA

Ieguldījumi pētniecībā un attīstība turpina augt lēni. Latvija ilgstoši saglabā vājāko pozīciju starp ES dalībvalstīm.

Būtiski palielinās finansējums pētniecībai un attīstībai, 2027. gadā sasniedzot 1,5% no IKP. Pieaug uzņēmumu pašu veikto pētījumu izdevumu īpatsvars.

DIGITALIZĀCIJA

Turpinās uzsāktās atsevišķu uzņēmumu iniciatīvas (5g, gēni, viedā pilsēta) taču turpina pieaugt atšķirības starp uzņēmumiem, kas ir digitālo tehnoloģiju līderi un uzņēmumiem, kas digitālos risinājumus izmanto kūtri.

Atbilstoši katra uzņēmuma digitālā brieduma pakāpei notiek nepārtraukts digitālo tehnoloģiju ieviešanas process. Veidojas jauni produkti un tirgus nišas.

ZAĻAIS KURSS

Vides prasību ievērošanai Latvija importē zaļās tehnoloģijas

Savlaicīga pārorientācija un sagatavošanās pārmaiņām. Jaunu biznesa nišu meklēšana zaļo tehnoloģiju izstrādei un eksportam.

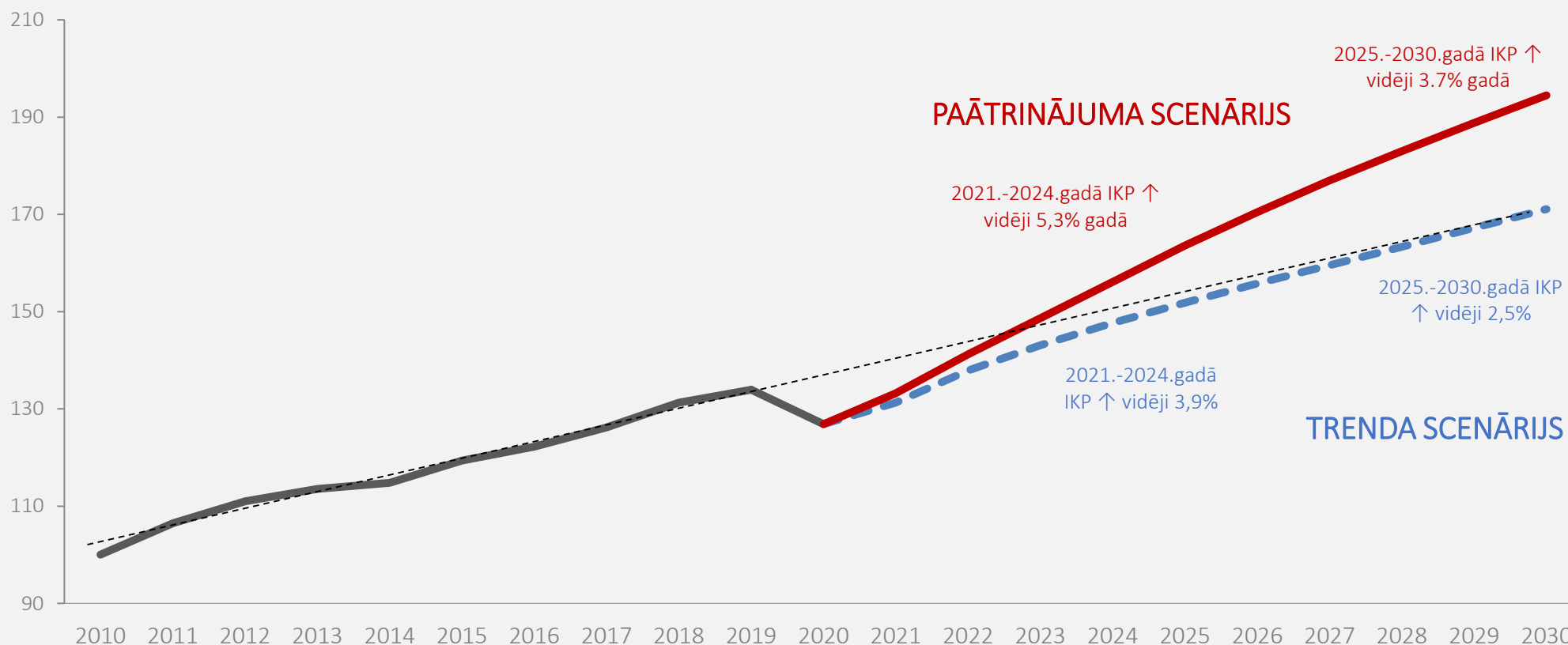
CILVĒKKAPITĀLS

Vidējā termiņā turpina pieaugt darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma neatbilstības. Sabiedrības iesaiste pieaugušo izglītība saglabājas 7-8% līmenī. Tirgū dominē salīdzinoši īsas mācības vispārējo kompetenču paaugstināšanai.

6-9 mēnešu valsts subsidētas mācību programmas darbaspēka pārkvalificēšanai uz nozarēm ar lielāko izaugsmes potenciālu. Pieaugušo izglītības piedāvājums jauno digitālo tehnoloģiju kontekstā visām sabiedrības grupām, tādējādi mazinot nevienlīdzības pieauguma riskus. Darba devēju aktīva iesaiste esošo darbinieku kompetenču paaugstināšanā, kā arī jaunu prasmju kopu izveide, lai cilvēki varētu kvalificēties jaunām profesijām ekonomikas transformācijas un robotizācijas apstākļos.

JAUNĀKO TEHNOĻĪJU, JAUNU PRODUKTU UN PAKALPOJUMU ATTĪSTĪŠANA, DIGITĀLO RISINĀJUMU PLAŠĀKA IZMANTOŠANA UN PROCESU EFEKTIVITĀTES UZLABOŠANA RADA IESPĒJAS STRAUJĀK ATTĪSTĪT TAUTSAIMNIECĪBU

Tautsaimniecības izaugsmes scenāriji
(IKP, 2010.gads=100)

Avots: CSP, autoru aprēķins

SECINĀJUMI

- ➔ Nākotnes izredzes ir cieši saistītas ar spēju palielināt produktivitāti visos līmeņos: uzņēmumu, nozaru, tautsaimniecībā kopumā
- ➔ Jo ekonomikā vairāk dominē sektori ar augstu pievienoto vērtību, un attīstās ātri augoši uzņēmumi, jo labāki kļūst ražīguma rādītāji
- ➔ Latvijas uzņēmumu produktivitātes līmeņa palielināšanas iespējas galvenokārt ir saistītas ar tās spēju veikt tehnoloģisko modernizāciju un inovācijas, paplašināt dalību pasaules vērtības ķēdēs. Tāpēc nepieciešami ieguldījumi pētniecībā un izstrādē, cilvēku zināšanu un prasmju pilnveidošanā un citos nemateriālos aktīvos
- ➔ Aprēķini parāda, ka jaunāko tehnoloģiju ieviešana, jaunu produktu un pakalpojumu attīstīšana, kā arī digitālo risinājumu plašāka izmantošana un procesu efektivitātes uzlabošana rada būtisku ietekmi uz straujāku nozaru un visas tautsaimniecības izaugsmi

procrastination

productivity